

Column Ekoland (december 2018)

Deel 2: Wie zijn onze helden?

In de vorige column had ik beloofd nog eens diep na te denken over de uitspraak van Friedrich Nietzsche 1850-1893 *'De stilte van de Natuur heeft meer zeggingskracht dan het spreken van de mens'*.

En juist gisteravond werd ik daar nog weer eens mee geconfronteerd. In onze schuur was een roodborstje onbezorgd en wonderschoon aan het zingen. Deze vogeltjes zijn hun territorium alweer aan het afzetten waar ze volgend jaar hun nestjes willen bouwen.

Leren van de natuur

Los van alle ramspoed, zoals bijvoorbeeld beschreven is in het laatste VN rapport: de aarde gaat met meer dan 3 graden opwarmen en de zeespiegel met meer dan 6 meter stijgen. Van de natuur kunnen wij veel leren en waar mogelijk van genieten.

Zo hoef ik maar uit het raam te kijken en zie ik onze stamroos, de Leonardo da Vinci nog prachtig bloeien begin december. Een klein wondertje. En afgelopen week was ik nog even aan zee op een rustige dag, de zon brak door en de schuimkoppen op het water lachten je tegemoet door de tinteling van het licht van de zon. Zou dit een stilte zijn voor de storm?

De natuur wil wel meewerken, maar moet het steeds meer laten afweten door de nietsontziende mens die lak heeft aan de aarde en zelf wel bepaalt wat vooral goed voor hem is. Ver verwijderd van de opdracht, dat de mens de aarde mag bewerken en bewaren.

Nietzsche over de aarde

Ook de eigen gezondheid wordt door veel mensen niet belangrijk gevonden stond er op de voorpagina van de Telegraaf te lezen. Onze Staatssecretaris Blokhuis van gezondheid is een campagne begonnen voor een gezondere levensstijl aan de bezoekers in een Amsterdamse kroeg werd gevraagd wat ze hier van vonden.

'Een prima zaak dat de staatssecretaris dit doet, maar schenk mijn glaasje nog maar een keer vol en graag nog een paar kroketten er bij. Ik bepaal zelf wel wat goed voor mij is.' Ik werd daar echt even stil van toen ik dat las. Waar zijn we mee bezig? Wat maakt het eigenlijk nog uit. En dan zegt Nietzsche in het boek *Blijf de aarde trouw* 'voedsel vormt de meest substantiële en diepste ingrijpende schakel tussen de mensen en hun plek op aarde. Het zijn de vitale bronnen van ons bestaan.'

Dit zijn wel een paar prachtige zinnen die je nu in Ekoland leest. Ik beveel het de Telegraaf van harte aan om daar de kersteditie mee te openen. Hier krijg ik weer energie van om de strijd aan te gaan.

Nationale helden

In de vorige column heb ik de helden van onze moderne tijd aangehaald, zoals Max Verstappen en de wetenschappers in Wageningen. Bij hen gaat het alleen maar om sneller, sneller en meer, meer. Ik vraag mij af of ze de zin van Rudolf Steiner wel eens hebben gelezen: 'Wij moeten nieuwe inzichten verwerven om in de totale samenhang van de natuur te kunnen doordringen'.

Zou een van die nieuwe inzichten niet kunnen zijn om de gehele intensieve veehouderij en industriële tuinbouw naar het buitenland te verplaatsen? De oppervlakte beteelbare agrarische vruchtbare grond waar Nederland over beschikt maakt 0,05% van de vruchtbare grond op wereldschaal uit. Wie kan dan nog volhouden dat wij (Nederland) de wereld van voedsel moeten voorzien?

In veel grote landen om ons heen is geen mestoverschot, is kringlooplandbouw nog beter mogelijk en valt er enorme milieuwinst te behalen.

Goede voornemens

En laten we in ons land allemaal eens met goede voornemens beginnen door producten uit de omgeving te kopen, gezond te eten en het vleesgebruik met 50% te verminderen. Pas dan gaat het mes aan twee kanten snijden.

De verdere ontwikkeling van de biologisch en biologisch-dynamische landbouw kan mij niet snel genoeg gaan in Nederland. De aarde zal dan weer op de juiste manier gevoed worden en tot leven komen. Aarde, plant en dier zullen dan weer met respect tegemoet getreden worden. Wij als mensen moeten beseffen dat we veel meer met de aarde verbonden zijn als dat we nu denken.

Bodemvruchtbaarheid komt indirect onze gezondheid ten goede. Voeding heeft invloed op onze vitaliteit en ons bewustzijn.

Zoeken naar verbinding

We leven in een zeer sterk individualiserende samenleving waardoor we het zoeken naar verbinding zijn verleerd. De kerk en hiermee het geloof is naar de rand van de samenleving verdrongen. Ook zullen er weinig agrariërs zijn die zich met filosofen als Nietzsche, Goethe, Steiner of van Eeden bezig houden. Toch waren dat wijsgeren die zochten naar verbinding tussen de aarde en de mens.

Verbinding die nu zo ontbreekt en als de regering iets wil veranderen wordt het als opgelegd ervaren. Zelf voel ik mij nog steeds verbonden met de tekst uit Genesis, dat de mens een plek kreeg in het hof van Eden om die te bewerken en te bewaren.

Mijn nieuwe helden zijn de mensen die zoeken naar verbinding. En gelukkig kom ik die steeds vaker tegen in en rond het wereldje van de biologisch en biologisch-dynamische landbouw. Maar ook tijdens de lezing die ik op 22 november in Brummen gaf. Laten we blijven zorgen dat de vogels blijven zingen, de rozen blijven bloeien en de zeespiegel niet verder gaat stijgen.

Jan Schrijver is mede eigenaar van biologisch-dynamisch akkerbouw-tuinbouwbedrijf De Lepelaar te Sint Maarten en voorzitter van de Stichting Demeter Nederland